

Nordiskt program för samarbete om funktionshinders- frågor 2023–2027

Innehåll

Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor 2023–2027	3
Nordiskt samarbete om funktionshindersfrågor i en internationell kontext	5
Syfte, mål och nordisk nytta	7
Fokusområde: Mänskliga rättigheter	8
Fokusområde: Delaktighet	11
Fokusområde: Fri rörlighet	14
Utvärdering	16
Om den här publikationen	17

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig onlineversion:
<https://pub.norden.org/politknord2022-721>

Foto: iStock

Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor 2023–2027

Principerna för välfärdssamhället i Norden handlar om medborgarnas förutsättningar att ha lika möjligheter och trygghet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion, övertygelse, funktionsförmåga, ålder eller sexuell läggning. Alla har genom sina sociala rättigheter jämlik tillgång till hälsosystem, sociala tjänster, utbildning, kultur och arbetsliv.

Mänskliga rättigheter och delaktighet är genomgående principer i nordiskt samarbete om funktionshindersfrågor. När vi beaktar mänskliga rättigheter från ett intersektionellt perspektiv visar vi respekt för personens unika situation när vi strävar efter jämlikhet, inkludering eller ser till en persons risk för diskriminering. Hur en person uppfattas eller bemöts grundas inte endast på en sak, som exempelvis kön, sexuell läggning, etnicitet eller funktionsförmåga utan bör ses utifrån en helhet.

I Norden strävar länderna efter en hållbar samhällsutveckling som bygger på de nordiska invånarnas möjligheter till individuell frihet och självförverkligande. Norden tydliggör genom sitt samarbete nyttan och värdet av ett inkluderande samhälle där digitala och fysiska miljöer är tillgängliga och användbara för alla. Tillämpningen av universell utformning gör samhället tillgängligt för alla människor, inte bara personer med funktionsnedsättning.

Funktionshinderspolitik handlar om att bygga ett hållbart samhälle där ingen lämnas utanför. Målsättningen för funktionshinderspolitiken är inkludering av personer med funktionsnedsättning i alla samhällets områden. Politiken präglas av rättighetsperspektivet som konkretiseras i implementeringen av FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, UNCRPD. Tillgänglighet är en grundläggande förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva självständigt och vara delaktiga på lika villkor i samhället.

Enligt [Vår vision 2030](#) ska Norden bli världens mest hållbara och integrerade region senast 2030. Visionen har tre strategiska prioriteringar: Ett grönt Norden, Ett konkurrenskraftigt Norden och Ett socialt hållbart Norden. Funktionshindersamarbetet har en central roll i förverkligandet av visionen. Detta gäller särskilt frågan om ett socialt hållbart Norden där universell utformning, tillgänglighet och inkludering är centrala perspektiv. Människor med funktionsnedsättning är en resurs i samhället och deras deltagande i arbets- och samhällsliv är en förutsättning för att nå de hållbarhetspolitiska målen. För att uppnå mål att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region ska fri rörlighet också gälla personer med funktionsnedsättning.

[Handlingsplanen för åren 2021–2024](#) beskriver hur Nordiska ministerrådet ska arbeta för att uppnå visionens mål. Speciellt viktiga områden i handlingsplanen som det nordiska funktionshinders-samarbetet bidrar till är utvecklandet av arbetsmarknaden (mål 7), digitalisering och utbildning (mål 8) hälsa och välfärd (mål 9), grön omställning (mål 10) och inkludering (mål 12).

De tre dimensionerna av hållbar utveckling (grönt, konkurrenskraftigt, socialt hållbart) utgör en viktig del av det nordiska samarbetet och skapar förutsättningar för lika möjligheter och trygghet för alla. Det finns en tydlig koppling mellan [Vår vision 2030](#) och [FN:s Agenda 2030](#) genom att arbetet med visionen bidrar till förverkligandet av agendan och de globala hållbarhetsmålen. Utifrån Agenda 2030-budskapet "Leave no one behind" är det viktigt att Norden lyckas integrera jämställdhets-, barn- och ungdoms- och funktionshindersperspektiven. Hållbarhetspolitiska processer ska också inkludera och gagna personer med funktionsnedsättning. Det är därför viktigt att perspektiven integreras från början och genom hela genomförandet.

Internationellt samarbete inom bland annat Europarådet och FN samt inom EU bidrar till nordiskt mervärde genom ökad möjlighet till diskussion, erfarenhetsutbyte och samarbete. Här är också samarbete med de baltiska länderna viktigt.

Detta program är Nordiska ministerrådets strategiska samarbetsdokument för funktionshindersområdet och baseras på rekommendationer från aktiviteter i de två föregående handlingsplanerna och relevanta strategiska dokument inom det nordiska och internationella samarbetet.

Det nordiska funktionshinderssamarbetet bedrivs främst genom Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor, Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder (Funktionshindersrådet) som är ett rådgivande organ för hela det officiella nordiska samarbetet, stödordningen för funktionshindersorganisationers nordiska samarbete och den nordiska dövblindverksamheten. [Nordens välfärdscenter \(NVC\)](#) ansvarar för stöd till genomförandet av programmet.

Foto: iStock

Nordiskt samarbete om funktionshindersfrågor i en internationell kontext

De nordiska länderna och Grönland, Färöarna och Åland har åtaganden om inkludering av personer med funktionsnedsättning på internationell nivå, bland annat som parter i FN-konventioner och i samarbetet inom Europarådet och EU. Detta gäller även de baltiska länderna. Det är värdefullt att nordiska länder samarbetar och drar nytta av att jämföra lärande och goda exempel kring frågeställningar om flerfaldig diskriminering, minoriteter, välfärd och demografisk utveckling.

Förenta nationerna (FN)

De nordiska länderna har förpliktelser gentemot och deltar aktivt i FN:s arbete för mänskliga rättigheter. Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (1948) definierar vilka de grundläggande mänskliga rättigheterna är. Den allmänna förklaringen består av 30 artiklar som gemensamt uttrycker de grundläggande och universella fri- och rättigheterna.

Allmänna förklaringen utgör grunden för det internationella arbetet för mänskliga rättigheter. Rättigheterna konkretiserades bland annat i konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheter (CCPR) samt konventionen om de sociala, ekonomiska och kulturella rättigheterna (CESCR). Målgruppsspecifika konventioner visar på särskilt utsatta grupper och förtydligar organets artiklar om generella mänskliga rättigheter från 1948 och hur de kan förverkligas för alla. Särskilt relevanta för detta nordiska program för samarbete om funktionshindersfrågor är konventionerna om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (UNCRPD), kvinnors rättigheter (CEDAW) och barns rättigheter (CRC). Även FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030 har hög relevans för det nordiska samarbetet.

Europarådet

Europarådet är en mellanstatlig regional organisation vars syften är att värna om demokratin, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter i Europa och främja ett utökat europeiskt samarbete. Idag består Europarådet av 46 medlemsländer. De nordiska länderna är medlemmar i Europarådet vars samarbete om mänskliga rättigheter utgår från europeiska konventionen om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Europarådet har gett ut flera publikationer inom funktionshindersområdet, särskilt om situationen för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning. Istanbulkonventionen om kvinnors och flickors situation och rätt till hälsa och säkerhet är också relevant och har antagits av alla nordiska länder.

Europeiska unionen (EU)

Europeiska kommissionen publicerade under våren 2021 en ny strategi för personer med funktionsnedsättning: [En jämlikhetsunion: EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030](#). Syftet med strategin är att säkerställa att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut och jämlikt i samhället. EU och alla dess medlemsländer har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Att stärka genomförandet av konventionen är ett gemensamt mål som främjas genom strategin. De centrala principerna i strategin är likabehandling och icke-diskriminering. Som flagship-initiativ ska EU-kommissionen i 2022 lansera "European resource centre *AccessibleEU*" som stöttar implementeringen av tillgänglighetskrav.

EU:s tillgänglighetsdirektiv (2019/882) som trädde i kraft våren 2019 kräver att myndigheterna och den privata sektorn gör vissa produkter och tjänster tillgängliga. Webbtillgänglighetsdirektivet (2016/2102) syftar till att göra offentliga aktörers webbplatser och mobila applikationer mer tillgängliga för användare, särskilt för personer med funktionsnedsättning. EU:s direktiv om jämlikhet på arbetsmarknaden (2000/78) påverkar direkt, liksom förordningarna om passagerarrättigheter som gäller för resor med buss (181/2011), båt (1177/2010), tåg (1371/2007) och flyg (264/2004) inom EU och inkluderar bland annat också Island och Norge. EU:s människorättsinstitut, FRA, har redovisat ett flertal rapporter om situationen för personer med funktionsnedsättning.

Foto: iStock

Syfte, mål och nordisk nytta

Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor övergripande syfte är att bidra till en effektiv inkludering av personer med funktionsnedsättning genom ett förstärkt nordiskt kunskapsutbyte och ett närmare samarbete i funktionshinderpolitiska frågor. Nordiskt samarbete om funktionshindersfrågor:

- ger nytta för länderna och gör skillnad för nordiska invånare med funktionsnedsättning
- kompletterar och stärker de nationella processer som pågår och som syftar till inkludering på samhällets alla områden
- fördjupar och ger synergier till andra internationella samarbeten och processer som syftar till inkludering
- skapar förutsättningar för erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling för inkludering av personer med funktionsnedsättning inom strategiska områden och utvalda sammanhang
- ökar medvetenheten om funktionshindersperspektivet
- ökar graden av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning till och inom Nordiska ministerrådets verksamheter
- stärker upplevelsen av Norden som en innovativ, inkluderande och socialt hållbar region där ingen lämnas utanför
- integrerar perspektiven hållbar utveckling, jämställdhet och ett barnrätts och ungdomsperspektiv i aktiviteter

Foto: Maud Grøttland / norden.org

Fokusområde: Mänskliga rättigheter

Att stötta och stärka arbetet med nationellt genomförande och övervakning av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (UNCRPD) syftar till att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde. Alla Nordens länder har ratificerat UNCRPD och implementerar konventionens principer och normer. Det finns många gemensamma utmaningar i nordiska länder och liknande behov av mer och bättre kunskap och goda exempel på lyckad implementering. Aktiviteter inom fokusområdet mänskliga rättigheter stöttar processer för implementering av UNCRPD samt involverar också andra konventioner och arbete med mänskliga rättigheter och funktionshinder generellt.

Aktiviteterna inom fokusområdet bidrar till Nordiska ministerrådets handlingsplan för *Vår vision 2030* speciellt när det gäller mål 9 om en god, jämställd och trygg hälsa och välfärd för alla och till mål 11 om att ge nordiska civilsamhället, särskilt barn och unga, en starkare röst och delaktighet i det nordiska samarbetet samt öka deras kunskaper om grannländernas språk och kultur. Aktiviteterna bidrar också till mål 12: upprätthålla tilliten och sammanhållningen i Norden, de gemensamma värderingarna och den nordiska gemenskapen med fokus på kultur, demokrati, jämställdhet, inkludering, icke-diskriminering och yttrandefrihet.

Förutom aktiviteterna under fokusområdet bidrar också stödordning för funktionshinderorganisationernas nordiska samarbete och dövblindverksamheten som NVC ansvarar för till att stärka arbetet med mänskliga rättigheterna.

Genom stödordning för funktionshindersorganisationernas nordiska samarbete ges bidrag för nordiska möten och konferenser av intressepolitisk karaktär som arrangeras av en nationell eller samnordisk funktionshinderorganisation. Stödordningen stärker nordiskt samarbete mellan funktionshinderorganisationer i hela Norden och bidrar till erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande.

Den nordiska dövblindverksamheten har sin grund i att kunna implementera UNCRPD för personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning, som är en sårbar och marginaliserad grupp i samhället. Det nordiska samarbetet är en förutsättning för att kunskapen inom dövblindområdet ska kunna utvecklas då varje enskilt land har för liten population av personer med dövblindhet för att driva det nationellt. Uppdraget omfattar utbildning, utvecklingsarbete, koordinering av gränsöverskridande arbete mellan verksamheter och organisationer inom dövblindområdet i Norden. Samarbetet riktar sig framför allt till praktiker, myndigheter och forskningsmiljöer. En viktig uppgift är att samordna utveckling och förmedling av kunskap i Norden genom projekt, arbetsgrupper, seminarier och nätverk.

Ökad kunskap och dialog om mänskliga rättigheter och funktionshinder

Syftet med insatser inom detta fokusområde är att skapa plattform för kunskaps- och erfarenhetsutbyte och goda exempel för implementering av UNCRPD. Insatserna stärker kompetensen hos personer som är involverade i implementeringen av UNCRPD och producerar kunskap om goda exempel vad gäller implementeringen av UNCRPD. Insatserna genererar synergier till andra internationella samarbeten och processer som syftar till inkludering.

Ett flertal insatser har redan satts igång under föregående handlingsplaner. Nordens välfärdscenter koordinerar detta arbete inom ramen för sitt uppdrag enligt beviljningsbrevet från ämbetsmannakommittén för social- och hälsopolitik (ÅK-S). Nordens välfärdscenter söker medel till och genomför insatserna tillsammans med relevanta nationella, nordiska och internationella samarbetspartner. Referensgrupper tillsätts vid behov och i dialog med berörda parter. Referensgrupper strävar efter att ha en jämn könsfördelning och inkludera företrädare med HBTQI-bakgrund. Målsättningen är att under programtiden producera och sprida kunskap som kan användas i praxis för att följa implementeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Under programperioden arrangeras årligen nordiska evenemang vid FN:s statspartsmöten COSP för CRPD.

För att stärka barn- och ungdomsperspektivet i nordiskt samarbete om funktionshindersfrågor ska det årligen arrangeras ett expertmöte med representanter från intresseorganisationer för unga med funktionsnedsättning. Tema och innehåll för möten ska komma utifrån barn och ungas behov och önskemål. Det ska också utvecklas nya metoder för att få in barn- och ungdomsperspektivet i vuxnas beslut och strukturerna som oftast upprätthålls ur ett vuxenperspektiv. Förutom diskussioner om aktuella sakfrågor för barn och unga med funktionsnedsättning ska ungdomsrepresentanterna också få information om Nordiska ministerrådets program för samarbete om funktionshindersfrågor och Funktionshindersrådet.

Uppföljning av implementeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I och med ratificeringen av UNCRPD rapporterar statsparterna om implementeringen till FN:s särskilda funktionshinderskommitté. Att sammanställa statistik och kunskap om hur UNCRPD implementeras i de nordiska länderna och Grönland, Färöarna och Åland är viktigt. Nordens välfärdscenter får ett förnyat uppdrag att samla kunskap om implementering av UNCRPD och följa upp de nordiska ländernas rapportering till FN och de rekommendationer som FN ger i sin granskning av nationell implementering.

Under programperioden ska det göras en kartläggning av aktuella nätverk- och forskningsprojekt.

Dessa ska i sin tur bidra med information om hur rättigheter för personer med funktionsnedsättning i de nordiska länderna implementeras. Kartläggningen ska också visa i vilken utsträckning personer med funktionsnedsättning är delaktiga i forskning.

Nordens välfärdscenter får också ett uppdrag att tillsammans med nationella och nordiska aktörer och forskningsorganisationer genomföra en granskning av hur olika internationella organisationer bland annat organisationer för urfolk arbetar med uppföljning av UNCRPD. Det bör också uppföljas hur relevanta aktörer som exempelvis *EU Disability Platform* arbetar med UNCRPD.

Även om alla nordiska länder har relativt mycket data, statistik och indikatorer för att följa situationen och utvecklingen av levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning, mäter länderna på lite olika sätt, med olika metod och definition av grupper vilket försvårar en jämförande analys. För att följa utvecklingen och synliggöra svaga områden är det viktigt att ta fram jämförbar statistik inom funktionshinder.

Som en uppföljning till rekommendationerna i rapporten [*Nordic indicators for cooperation on disability*](#) ska det under programperioden tas fram och sammanställas statistik inom fyra områden: diskriminering, utbildning, arbetsliv och tillgänglighet. Mål för insatserna är att ta fram jämförbar statistik om funktionshinder i Norden och kunskap om implementering av UNCRPD i Norden. EU-samarbete om statistik om funktionshinder ska uppföljas. Samarbete med Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (NOMESKO) och Nordisk Socialstatistisk Kommitté (NOSOSKO) diskuteras. Projektets genomförande diskuteras med MR-JUST.

Foto: iStock

Fokusområde: Delaktighet

Att genom universellt utformade fysiska och digitala miljöer stärka inkludering, främja jämlikhet och delaktighet samt motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning i det nordiska samhällets alla delar genom strategisk integrering av funktionshinderperspektiv i arbetet för hållbar utveckling.

En hållbar utveckling av den nordiska välfärdsmodellen bygger på att så stor andel som möjligt av den arbetsföra befolkningen är sysselsatta. Arbetslivet är en drivkraft i de nordiska välfärdssamhällena och har en central betydelse för näringslivet och individen. En stor och kompetent arbetskraft, goda arbetsvillkor och en god arbetsmiljö är avgörande för att skapa ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Detta fordrar en inkluderande utbildnings- och arbetsmarknadspolitik. Det fordrar även informationsinsatser och attitydförändringsarbete bland arbetsgivare, arbetstagare och samhället i stort för att underlätta möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att etablera sig på arbetsmarknaden. Som slutsats från rapporten *The Future of Work in the Nordic countries: Opportunities and Challenges for the Nordic Working Life Models (2021)* ska de nordiska länderna utveckla bättre strategier för att motverka de ökande sociala klyftorna i nordiska samhällen och arbetsmarknader. Det är en nyckelförutsättning för de nordiska länderna att hantera övergången till framtidens arbete i post-COVID-19 eran.

Ett mer universellt utformat samhälle och utveckling av och tillgång till ny teknologi som även inkluderar utbildningsinsatser, möjliggör stärkt inkludering av och ökad självständighet hos personer med funktionsnedsättning. Aktiviteter som syftar till att öka tillgängligheten bidrar till att inkludera utsatta grupper som t.ex. utrikesfödda eller HBTQI-personer med funktionsnedsättning. De nordiska ländernas samarbete och aktiviteter inom detta fokusområde bidrar till stärkt inkludering inom livets alla områden med speciell fokus på utbildnings- och

arbetsmarknadsområdet. I verksamheter med anknytning till utbildning är det viktigt att inkludera barn- och ungdomsperspektivet. Under programperioden ska ordförandelandet genomföra initiativ med relevans till nationell funktionshinderspolitik som bidrar till nordiskt nytta genom erfarenhetsutbyte och kunskapsproduktion.

Aktiviteterna inom detta fokusområde bidrar till mål 7 i Nordiska ministerrådets handlingsplan: utveckla färdigheter och välfungerande arbetsmarknader med kompetensutveckling som matchar kraven som den gröna omställningen och den digitala utvecklingen ställer och som stödjer den fria rörligheten i Norden. Aktiviteterna bidrar även till mål 8: dra nytta av digitalisering och utbildning för att binda de nordiska länderna ännu närmare varandra och till mål 9: en god, jämställd och trygg hälsa och välfärd för alla.

Integrering av funktionshindersperspektiv i Nordiska ministerrådets verksamhet

Nordiska ministerrådet arbetar systematiskt för att stärka funktionshindersperspektivet i alla relevanta politikområden. Arbetet med integrering av funktionshindersperspektiv i det nordiska regeringssamarbetet handlar om medvetandegörande, integrering och uppföljning av funktionshindersperspektiv i politikområdena samt internt arbete med tillgänglighet inom Nordiska ministerrådets sekretariat och institutioner. Det interna nätverket för funktionshindersperspektivets integrering inom Nordiska ministerrådet har en central roll i integrering av perspektivet i de olika politikområdena. Under programperioden ska sakområdesinriktad dialog stärkas med mål att stärka integreringen av funktionshindersperspektivet inom de olika politikområdena.

Erfarenhetsutbyte om offentlig upphandling och personer med funktionsnedsättning

Offentlig upphandling och universell utformning

Tillgänglighet handlar om att skapa möjligheter för alla i befolkningen att kunna delta i samhället på jämlika villkor, oavsett funktionsförmåga. Genom att vid offentlig upphandling utgå från universell utformning och ställa krav på tillgänglighet kan vi bidra till det. Dessutom finns det i vissa upphandlingslagar och annan lagstiftning krav på att hänsyn ska tas till alla användares behov och förutsättningar. Under programtiden ska det tas fram en analys om hur de nordiska länderna implementerar universell utformning i offentlig upphandling.

Offentlig upphandling av tjänster för personer med funktionsnedsättning – lovande praxis i Norden

Erfarenhetsutbyte om hur tjänster för personer med funktionsnedsättning tillhandahålls i Norden är viktigt. Målsättning för insatsen är att göra en kartläggning över lovande praxis i Norden när det gäller offentlig upphandling av tjänster för personer med funktionsnedsättning. Lovande praxis kan exempelvis gälla delaktighet av personer med funktionsnedsättning i upphandlingsprocesser så som individanpassade tjänster, tillgänglighet och förslag till att förbättra upphandlingen av tjänster inom social- och hälsovården.

Erfarenheter med sysselsättningsfrämjande åtgärder i offentlig upphandling

En upphandlande myndighet kan också ställa sysselsättningskrav på leverantören som ska erbjuda anställning, praktik- eller traineeplatser till personer med funktionsnedsättning.¹ Under programperioden ska det tas fram en kartläggning över erfarenheterna med

1. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/socialt-hallbar-upphandling/upphandling-med-mal-att-oka-sysselsattningen/kunskapsbank-sysselsattningskrav/>

sysselsättningsfrämjande åtgärder i samband med offentlig upphandling i de nordiska länderna.

Insatserna om erfarenhetsutbyte om offentlig upphandling och personer med funktionsnedsättning kan genomföras i samarbete med civilsamhälles- och forskningsorganisationer i dialog med nationella upphandlingsmyndigheter.

Digital kompetens, universell utformning och delaktighet

Samhällets snabba digitalisering är både en möjlighet och ett hot för personer med funktionsnedsättning. För att uppnå digital integration måste digitala lösningar utformas så att de kan användas av alla och personer med funktionsnedsättning ska ha grundläggande digital kompetens. Digitaliseringen skapar också nya möjligheter för personer med funktionsnedsättning. Det handlar exempelvis om att självständigt kunna ta del av information och utföra tjänster som tidigare krävde personligt stöd eller kostsamma särlösningar. Med ny teknik och smarta digitala lösningar kan också arbetslivet öppnas upp för fler personer med funktionsnedsättning.

Under programperioden kommer ett projekt att startas med målsättningen att skapa plattform för erfarenhetsutbyte om universell utformning av webbplatser och mobilapplikationer och digital kompetens. Speciell fokus läggs på hur EU:s webbtillgänglighetsdirektivet (2016/2102) har implementerats i Norden. Direktivet syftar till att göra offentliga aktörers webbplatser och mobila applikationer mer tillgängliga för användare, särskilt för personer med funktionsnedsättning. Samarbete diskuteras med ÄK-U, MR-Digital och ÄK-S.

Inkluderande arbetsliv i Norden

Situationen för unga och vuxna med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden präglas fortfarande av utanförskap. Målsättningen är att samla kunskap och sammanställa statistik om personer med funktionsnedsättning och arbetsmarknad. Årliga expertseminarier och andra nordiska möten inom temat ska arrangeras under programperioden. Under expertseminarierna är det viktigt att sträva efter en jämn könsfördelning bland deltagarna och representation av minoriteter. Dialoger upprättas med ILO:s *Global Business and Disability Network* och andra relevanta internationella organ och nätverk.

Under programperioden kommer det att genomföras aktiviteter som förbättrar kunskapen och stimulerar samarbete om statistik, metoder, insatser och projekt knutna till arbetsdeltagande och funktionshinder. Som en del av Inkluderande arbetsliv i Norden ska projektet om utsatta grupper på arbetsmarknaden (2022–2024) följas. Projektet genomförs av arbetslivssektorn. Under programperioden ska en utredning över hinder för personer med funktionsnedsättning att komma in i arbetsmarknaden i Norden tas fram. Som en del av utredningen ska det tas fram en kartläggning över åtgärder som bidrar till att minska dessa barriärer. Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (NOMESKO) och Nordisk Socialstatistisk Kommitté (NOSOSKO) bidrar till kartläggningen med statistik inom området. Aktiviteterna och finansiering kommer att diskuteras med arbetslivssektorn, eventuellt även näringslivssektorn samt utbildnings- och forskningssektorn.

Foto: iStock

Fokusområde: Fri rörlighet

Att stötta och stärka arbetet med nationellt genomförande och övervakning av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Att uppmärksamma och undanröja gränshinder för mobilitet mellan länderna är ett prioriterat område inom det nordiska samarbetet. Även EU har särskilda satsningar för att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning. Aktiviteter i detta fokusområde främjar fri rörlighet för personer som riskerar att drabbas av gränshinder på grund av olika lagar, regler och administrativ praxis i de nordiska länderna.

Aktiviteterna inom detta fokusområde bidrar till Nordiska ministerrådets handlingsplanens mål 7: utveckla färdigheter och välfungerande arbetsmarknader som matchar kraven som den gröna omställningen och den digitala utvecklingen ställer och som stödjer den fria rörligheten i Norden och mål 8: dra nytta av digitalisering och utbildning för att binda de nordiska länderna ännu närmare varandra.

Funktionshindersperspektiv i nordiskt samarbete om fri rörlighet

Denna aktivitet förstärker kompetensen om funktionshindersperspektiv hos de aktörer som utreder och föreslår lösningar för gränshindersfrågor och höjer samtidigt kompetensen kring gränshinderssamarbetet hos medlemmarna i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder. Under programperioden ska Nordiska ministerrådet driva på att få till stånd samarbete för utveckling av lösningar för personer med funktionsnedsättning i Norden när det gäller exempelvis korta arbetsperioder i ett annat nordiskt land. Funktionshindersrådet stödjer genomförandet av dessa aktiviteter som en expertgrupp.

En statusrapport om nordisk mobilitet och funktionshinder tas fram. Rapporten fokuserar på gränshinder på social- och arbetsmarknadsområdet. Revidering av Biståndskonventionen uppföljs och dess betydning för personer med funktionsnedsättning ska analyseras.

Nordplus utbytesprogrammet erbjuder extra medel för de som behöver särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning. Under programperioden uppföljs hur många studenter med funktionsnedsättning söker sig till utbyte via Nordplus-programmet. Samarbete om marknadsföring av Nordplus-programmet via årliga möten för representanterna för unga med funktionsnedsättning sätts igång.

Årliga seminarier arrangeras och dessa involverar aktörer inom gränshindersamarbetet. Det innefattar också dialog med teckenspråksnätverket angående tolkordningar och mobilitet. Tidigare aktiviteter om studentmobilitet ska följas upp. Samarbetet fortsätter mellan relevanta aktörer med ansvar för ministerrådets funktionshinders- respektive gränshindersagenda. Dessa är till exempel Funktionshindersrådet, Gränshinderrådet och informationstjänsten Info Norden. Aktiviteterna genomförs inom samarbetsorganisationernas ordinarie budgetar.

Uppföljning och utveckling av nya digitala lösningar mot gränshinder

För närvarande finns det inget ömsesidigt erkännande av funktionshinderstatus mellan EU:s medlemsstater, vilket leder till svårigheter för personer med funktionsnedsättning, eftersom deras nationella funktionshinderskort kanske inte erkänns i andra medlemsstater.

EU:s funktionshinderskort (*EU Disability card*) säkerställer lika tillgång till förmåner över gränserna för personer med funktionshinder, främst inom områdena kultur, fritid, idrott och transport. Kortet fungerar som ett stöd för jämlik och aktiv delaktighet i samhället.

Finland och Estland har sedan 2016 varit med i en pilotgrupp för kortets användning. I EU:s strategi för personer med funktionsnedsättning 2021–2030 finns det med ett flagship-initiativ om att göra EU:s funktionshinderskort tillgänglig i alla medlemsländer i 2023. Under programperioden kommer Finlands och Estlands erfarenheter med kortet uppföljas och plattformar för informationsutbyte inom temat organiseras.

Nordiskt elektroniskt ID och personer med funktionsnedsättning

Norden förväntas vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Världen digitaliseras i snabb takt och en integration av elektroniska identifieringssystem underlättar nordbornas kontakter med myndigheterna i de nordiska länderna. På nationell nivå har de nordiska länderna välfungerande elektroniska identifieringssystem. Inom det nordiska samarbetet har det tagits ett beslut om att det ska vara möjligt för digitala användare i de nordiska och baltiska länderna att använda ett eID från sitt hemland för att identifiera sig för digitala tjänster också i de andra länderna i regionen.

Under programperioden ska det utredas vilka tjänster för personer med funktionsnedsättning som kunde knytas till de nationella elektroniska ID-lösningarna, som ska kunna nyttjas över gränserna i Norden och Baltikum. Projektets genomförande diskuteras med MR-digital.

Utvärdering

En extern utvärdering genomförs 2024 och 2026. Resultaten redovisas till ÄK-S i samband med rapportering av programmet och Funktionshindersrådets arbete. Utvärderaren har kontakt med projektledande verksamheter för respektive aktivitet. Statusrapporten sammanställs av sekretariatet för ministerrådets Funktionshindersråd vid Nordens välfärdscenter. Status redogörs för Nordiska rådet 2023, 2025 och 2027. Det görs en översyn av programmet efter 2024 för att säkerställa förenlighet med ny visionshandlingsplan.

Om den här publikationen

Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor 2023–2027

PolitikNord 2022:721
ISBN 978-92-893-7367-8 PDF
ISBN 978-92-893-7368-5 ONLINE
<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2022-721>

© Nordisk Ministerråd 2022

Layout: Mette Agger Tang
Forsidefoto: Ritzau/Scanpix

Publiceret: September 2022

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer